

бярэзка №12

№ 12/2018(1087)

ISSN 0320-7579

Большая частка чараўніцтва ў свеце здаецца неіснуючай,
бо мы занадта сляпыя ці занадта занятыя, каб яго пабачыць.
Слепата і нявер'е — вось два ворагі чараўніцтва. Бачыць
і верыць — перад тымі, хто на гэта здольны, адкрываецца
мноства брам, калі яны захочуць.

Андрэ Нортан

«Заходзяць аднойчы ў таверну гном, эльф і чалавек...»

Ці будзе банальнасцю сказаць, што навагодні сезон у нас асацыюецца з цудам і чараўніцтвам? Але дзе ж іх возьмеш? Некаторыя, каб падтрымаць (ці нават стварыць) радасны настрой, перачытваюць ці пераглядаюць класічныя фэнтэзі–франшызы. Збірацца ўсёй сям'ёй або з сябрамі і ладзіць марафон «Уладара Пярсцёнкаў» з пледам, гарачымі напоямі і рознакаляровымі агеньчыкамі. Чым не выдатная традыцыя для зімовых канікул?

У такія вечары самае тое — яшчэ і пагуляць у што–небудзь пазітыўнае, дзівоснае. Ува што можна пагрузіцца з галавой, працягваючы ляжаць з пледам на канапе. **The Book of Unwritten Tales** (англ. «Кніга ненапісаных гісторый») — гульня якраз для гэтага.

«Кніга ненапісаных гісторый» — трылогія point-and-click адвенчур ад King Art Games, першая частка якой выйшла ў 2009 годзе, а апошняя — у 2015–м. Гульня распавядае пра фэнтэзійны свет, у якім жывуць эльфы, гномы, гобліны, оркі і драконы — усё як мы любім. Пачынаецца «Кніга...» з таго, што старога грэмліна з іранічным прозвішчам Макгафін выкралі злодзеі, бо ён ведае, дзе знаходзіцца магутны артэфакт, уладальнік якога зможа вырашыць лёс вайны — і ўсяго свету. Гэта выкраданне заўважыла эльфійка Іва, якая адразу паспрабавала дапамагчы грэмліну. Гераічнае выратаванне атрымалася безвыніковым, але зняволены Макгафін пераканаў Іву адправіцца ў падарожжа, каб знайсці артэфакт і даставіць яго Вялікаму Магу. У працэсе «выратавання» ў гісторыю... упісваецца звычайны гном Уілбур, якому дастаецца пярсцёнак (так–так), які ён таксама павінен прынесці куды патрэбна.

Макгафін (англ. McGuffin) — тэрмін для абазначэння прадмета, вакол валодання якім будзецца фабульная частка твора. Завязка ствараецца на пошуках таго ці іншага прадмета, сутнасць якога сама па сабе не адыгрывае ніякай ролі. У шырокі ўжытак гэты тэрмін увёў Альфрэд Хічкок: «Не важна, што гэта за рэч; галоўнае, што ўсе хочуць ёю валодаць».

У гульні ёсць: 1) прыгоды; 2) сюжэтныя павароты; 3) пазлы; 4) гумар. О, гумар у «Кнізе...» — гэта асобная гісторыя. Мета-жарты пра фэнтэзі і класічныя камп'ютарныя адвенчурны, адсылкі да поп-культуры (адным пярсцёнкам не абыдзеся)... Вобразы персанажаў «тыповыя», трохі сцёбныя. Але не скажаш, што гульня ставіць перад сабой задачу высмяць штосьці ці кагосьці. Яна проста забаўная. Мэта — добры настрой.

І хоць снежны пейзаж толькі адзін, атмосфера светлага цуду праходзіць скрозь усю гісторыю. Адзіная розніца — тое, што да найўнасці далучаюцца яхіднасць і лёгкі абсурд. Зомбі, якія клянучца, што яны мірныя і наогул, іх тут прыгнятаюць і стэрэатыпізуюць («Падпішыце паперку, во!»), — ну хіба не цудоўна?

Геймплэй «Кнігі...» — інтэрактыў з аб'ектамі, персанажамі — і пазлы рознага ўзроўню цяжкасці. Гэткая бессмяротная класіка, ні дадаць, ні адняць. Што ў гульні асаблівага — кіраванне некалькімі героямі на працягу ўсёй гісторыі, магчымасць і часам нават неабходнасць пераключацца паміж імі. Дзесьці гэта разумна ўскладняе пазлы, а ўвогуле не дае занудзіцца.

Гуллівая музыка, якасная агучка... «Кніга ненапісаных гісторый» — душэўная гульня. Яна далёка не тэхнічны шэдэўр, які хвалюе фантазію сваім візуалам, і кіраванне ў ёй дастаткова нязграбнае. Але зроблена яна дыхтоўна: яркая карцінка радуе вока, а позіркі пратаганістаў у камеру, якія лёгка праламляюць «чацвёртую сцяну», дазваляюць выбачыць маленькія недахопы. Персанажы — неразумныя, найўныя і самаўлюбёныя — выклікаюць сімпатыю. Смяешся з іх — і любіш. І іх дзіўныя прыгоды таксама любіш. Гэта важна.

Валерыя Дзяткова

Мультыплікацыйная фантасмагорыя

Звычайна пытанне «Што глядзець у навагоднія і калядныя святочныя дні?» вырашаецца вельмі проста. «Грынч — выкрадальнік Калядаў», «Адзін дома» — класіка навагодніх вакацый. Іх нават не мае сэнсу раіць: і так усе ведаюць. Я вырашыла пашукаць сярод прац беларускіх мультыплікатараў — таму што тут ёсць шанец знайсці нешта, пра што вы можаце не ведаць і што яшчэ

не паспелі палюбіць (а палюбіць ёсць за што!). У нас ёсць мноства моцных мультыплікатараў старэйшага пакалення, якія ўражваюць гледача сваёй працай: Міхаіл Тумеля, Уладзімір Пяткевіч, Ірына Кадзюкова, Ігар Воўчык, Аляксандр Ленкін, Наталля Касцючэнка, Наталля Хаткевіч, Яўген Надтачэй, Таццяна Кубліцкая. У спісе апынуліся тры выдатныя працы беларускай навагодняй мультыплікацыйнай фантазмагорыі. І тут абавязкова ёсць коцікі. Коцікі ўсё робяць лепш, таму глядзіце калядныя мультыкі з самымі рознымі коцікамі!

1. «Чароўная крама», 2006 год, Алена Пяткевіч

Калі распавядаць пра сюжэт, то ён тут зусім просты: галоўныя героі трапляюць у краму, дзе перабіраюць чароўныя тавары. Гэты мультфільм злавіў мноства прызоў на нашых фестывалях. Калі б я ацэньвала гэтую працу, то аддала б ёй не толькі прыз, але і сваё сэрцайка. Чаму гэты твор трэба глядзець? Мы вельмі шмат не заўважаем, пакуль бегаем са сваімі бытавымі справамі вакол чароўных лавак. А каб усё гэта заўважыць, трэба апынуцца ў краме, куды мы неяк не заглядваем. Праца зачароўвае: свет ва ўяўленні аўтара і мастака Яўгена Надтачэя перагортваецца, круціцца, сцякае. І здаецца, што гэта амаль Ван Гог у каляднай апрацоўцы.

2. «Калядныя апавяданні. Дзіўная вячэра на куццю», 1999, Ірына Кадзюкова

У серыю «Калядных апавяданняў» уваходзіць шмат мультфільмаў на агульны гадзінны хранаметраж. Маёй маленькай любоўю у гэтай серыі стала менавіта «Дзіўная вячэра на Куццю»: тут ёсць сямейная драма, першая зорка і калядны цуд. І яшчэ ёсць смятанка на падлозе, якая дазваляе нам прынесці ў кватэру галоўнага героя шмат коцікаў — яны адлюстроўваюць сацыяльнае і рэалістычнае ў мультфільме. У выніку атрымліваецца мілая праца, пабудаваная па канонах каляднай казкі, у якой у другі план ўплецены кантэкст канца дзевяностых — пачатку нулявых. Работы гэтага рэжысёра траплялі на міжнародны каталіцкі фестываль хрысціянскіх дакументальных фільмаў і тэлепраграм «Магніфікат», таму не дзіўна, што тут паказаны каталіцкія калядныя традыцыі. І тут жа ёсць анёлы-ахоўнікі. Калі вам самотна мерзнуць на прыпынку, то падумайце, што мерзнеце разам з анёлам, намалёваным Ірынай Кадзюковай. Так мерзнуць весялей.

3. «Неяк раз пад Новы Год...», 2009 г., Алена Пяткевіч

Калі б у мяне была магчымасць, то я ўпісала б сюды ўсе мультфільмы Алены Пяткевіч і яе працы разам з Уладзімірам Пяткевічам. Але гугл вам у рукі. Чаму варта глядзець гэты мультфільм? Хаця б таму, што такую Бабу-Ягу вы яшчэ не бачылі. Такую хатку на курыных ножках вы таксама не бачылі. Часцей за ўсё казачныя істоты (калі яны не дамавікі) малююцца падобнымі да вясковых жыхароў, але тут Баба-Яга — такі медыятар паміж светам жывых і мёртвых, які жыве ў лесе — становіцца тыповай гараджанкай. Тут прыемная ўмоўная, трохі «кудлатая» абмалёўка, якая можа выглядаць недарэчна, але менавіта гэтая ўмоўнасць стварае адчуванне казачнасці.

Шукайце свой калядны настрой.

Святлана Курганова

Віктар Аўчыннікаў: «Падарыць настрой людзям — вось задача музыканта»

У Віктара не было мары аб прафесіі, ён ніколі не заўважаў за сабой талентаў, пакуль не заняўся музыкай і не пачаў ўдзельнічаць у конкурсах: «Я играю джаз», «Скрыжаванне», «Зимние звёзды Дрездена». Пасля музыка стала нечым большым, чым проста заняткам. Акрамя гэтага, ён стаў захапляцца фатаграфіяй. Здавалася б, абсалютна творчы чалавек. Але і паваджацца з машынамі і тэхнікай у бацькавым гаражы Віктар таксама любіць. Пра хобі і мэты Віктар Аўчыннікаў распавядае ў інтэрв'ю.

— Як музыка стала для цябе заняткам?

— Так атрымалася, што асаблівых захапленняў ў мяне ніколі не было, таму тата вырашыў адвесці ў музычны гурток. Першапачаткова я хацеў граць на бас-гітары. Аднак педагог пераканаў. Скажаў, што бас-гітарыстаў вельмі шмат, таму лепш пачаць з трубы, а потым развівацца далей. Спадабалася, цэлых восем гадоў граў на трубе. Толькі цяпер разумею, што не стаў бы займацца музыкай, калі б мяне не прымусіў бацька. Ён адчуваў, што ў мяне ёсць задатак музыканта. Цяпер я ўдзячны яму за гэта.

— У чым унікальнасць у табе, як музыканта?

— Калі я граю, стараюся ўкласці ў музыку часцінку сябе, душы. Але і гэта прыйшло не адразу. Спачатку проста прымушаў сябе гэтым займацца, а потым стала цікава. Мне заўсёды падабаўся джаз, таму ў гэтым напрамку стараўся развівацца. А калі нешта падабаецца, то сваю пазнавальную ноту заўсёды ўдасца ўнесці. І атрымліваецца цалкам спантанна — гэта і цэнніца. Мне часта дзякавалі пасля канцэрта за выступ. Напэўна, таму, што чулі шчырае выкананне.

— **Але ж густы розныя. Табе можа падабацца, што ты выконваеш, а некаторым — не...**

— Калі табе падабаецца тое, што ты робіш, справа будзе атрымлівацца лепш. Мой першы выступ быў у Палацы дзяцей і моладзі. Ужо не памятаю, што выконваў, але мне гэтая мелодыя была па душы. І нягледзячы на жудаснае хваляванне, я заняў першае месца на конкурсе «Я играю джаз». Цяпер разумею, што граць музыку, ад якой сам атрымліваеш задавальненне, нашмат больш прыемна.

— **На твой погляд, якая музыка ўласцівая Мінску?**

— Хутчэй за ўсё, духавыя інструменты: труба, саксафон. У прынцыпе тыя інструменты, якія задзейнічаны ў джазе. Гэта канкрэтна маё меркаванне, можа быць, для сучасных людзей гэта будзе неактуальна. Густы, напэўна, змяніліся з часам. Аднак я бачу Мінск такім.

— **Чым займаешся яшчэ?**

— Я вучуся ў політэхнічным каледжы БНТУ. Таму, у першую чаргу, трэба скончыць яго, знайсці працу, якая будзе для мяне задавальненнем. Гэта, напэўна, самы важны крытэрыў. Хутчэй за ўсё, работа будзе звязана з машынамі і тэхнікай, таму што пакуль толькі гэта мяне прыцягвае. Дзесьці трэба лагічна падумаць, а дзесьці — проста разбірацца ў механіцы. Дарэчы, гэтым летам у мяне была магчымасць папрацаваць на «Белдзжы». Лічу, што атрымаў выдатны вопыт.

— **Нядаўна ты стаў захапляцца фатаграфіяй. Навык фатографа — у чым ён заключаецца?**

— Думаю, што ў позірку. Гэта свайго роду імправізацыя, у гэтым плане ў кожнага свой стыль і густ. Трэба паглыбіцца ў тое, што фатаграфуеш, — гэта стане залогам поспеху. Часта раяць фатаграфавальныя аб'екты, якія рухаюцца, таму што гэта заўсёды цікава, але і досыць складана. Галоўнае — зрабіць гэта з правільнага ракурсу, вызначыцца з кантрастам, святлом, з размяшчэннем аб'ектаў — гэта і будзе поўная кампазіцыя фотаздымка.

— **Што любіш здымаць?**

— Люблю фатаграфавальныя нешта прыгожае, што вылучаецца на агульным фоне, або тое, што можа распавесці гісторыю. У асноўным гэта «нестандартныя» людзі.

— **Для цябе гэта «фотарамяство» ці «фотамастацтва»?**

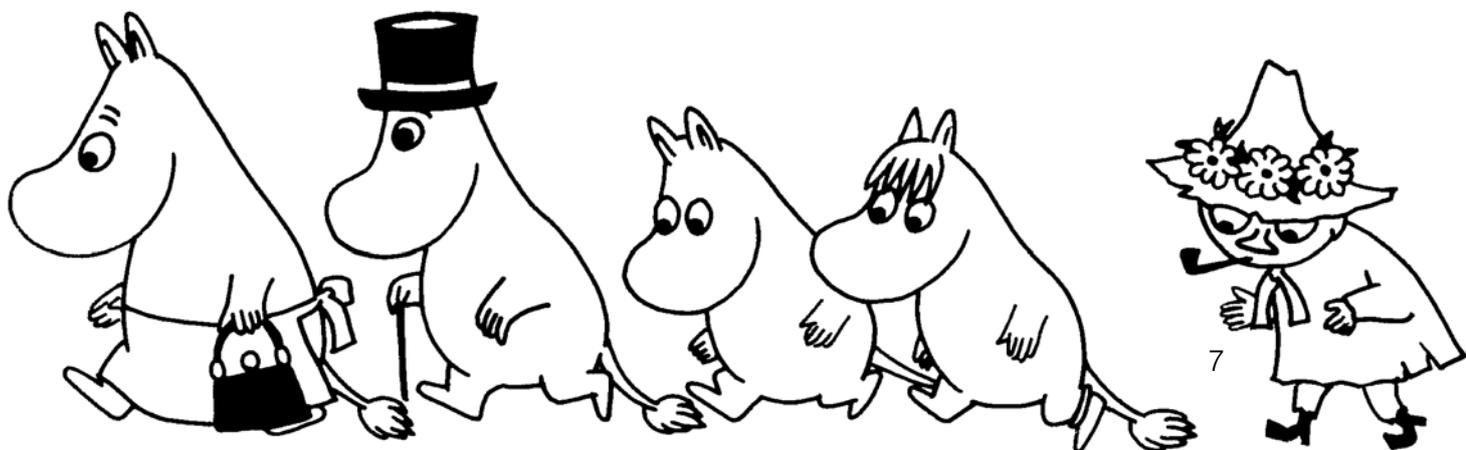
— Пакуль для мяне гэта не стала нечым большым, чым хобі. Мне даўно падабаецца фатаграфавальны, але яшчэ нядаўна я не задумваўся аб уласным фотаапаратаце. Цяпер ён у мяне ёсць — значыць ёсць магчымасць рабіць якасныя здымкі. Праўда, мая дзяўчына доўга адгаворвала ад пакупкі. Казала, што сэння дастаткова тэлефона, але я настаяў на сваім — таму што пэўная розніца ўсё роўна ёсць: яркасць, рэзкасць фатаграфіі. Менавіта гэта і ёсць складнікі добрага здымка.

Белыя, мяккія, добра пад кубак гарбаты — і не «марשמэлкі»

Часам не радуець ні елка, ні агеньчыкі. Часам шэрая зімовая раніца здаецца занадта шэрай, а вечар — халодным. Часам хочацца чыстай магіі, якой, здавалася, было так многа яшчэ пару гадоў таму! Хочацца шчымлівага шчасця — і каб было немагчыма стрымаць усмешку. Серыя кніг фінскай аўтаркі Тувэ Янсан пра мумітролей — ідэальны выбар для чытання ў нудны дзень.

Калі вы бачылі мумітролей, то вы разумееце як мінімум адну прычыну, чаму гэтыя апавяданні могуць падняць настрой: мумітролі такія мілыя! Так, часам у жыцці не хапае проста чаго-небудзь мілага і эстэтычнага. У нас рубрыка

«Нетэкст» — чаму б і не апраўдаць яе назву? «Візуалка» — яна, ведаеце, не менш важная за тэкст, а часам на яе баку перавага. А ілюстрацыі Тувэ Янсэна заслугоўваюць асобнай рэцэнзіі — такія яны атмасферныя.

«Маленькія тролі і вялікая паводка» — першая кніга з серыі, выдадзеная ў 1945 годзе (у 2010 годзе выйшла па-беларуску дзякуючы выдавецтву «Зміцер Колас»). Мы сутыкаемся з хлопчыкам і яго маці: яны шукаюць бацьку, які знік. Ім будуць перашкаджаць страшная балотная змяя, дрэннае надвор'е, паводка, сярдзітыя птушкі, боль у жываце... Але мумітролі таксама завядуць новыя сяброўствы: сустрэнуць дзіўных істот сушы і вады і нават пазнаёмяцца з гэткам прататыпам Віллі Вонкі.

Аўтарка стварае выдатную гісторыю, поўную інтрыгуючых і сімпатычных персанажаў, пейзажаў, якія здаюцца адначасова злавеснымі і бяспечна-прыгожымі, варожымі, але прыцягальнымі. Гэта так дзіўна (і дзіўна прыемна), калі кнізе ўдаецца ўгаварыць чытача ўвайсці ў свой свет, паглыбіцца ў цёмны лес і сапраўды насалодзіцца хэпі-эндом. «...Вялікая паводка» і іншыя апавяданні пра мумі-сям'ю прасякнутыя такой пяшчотай і цеплынёй, ад якой проста сорамна адмаўляцца, нават калі ты фармальна не трапляеш у мэтавую аўдыторыю па ўзросце. Бо хочацца часам чагосьці такога вечнага, неўміручага... і адначасова зусім не пафаснага, таго, што і праз дзесяць, і дваццаць гадоў не страціць сваёй шчырасці і простасці.

Валерыя Дзяткова

Беларускі комікс існуе

Мікіта Сеннікаў — стваральнік першай за апошнія гады беларускай суполкі каміксістаў «Сучасны комікс» і ўкладальнік беларускага зборніка коміксаў «Легенды дрымучага леса». «Бярозка» даведалася, як гэта — стварыць суполку і зборнік з нуля, чым адметныя беларускія коміксы, а таксама якія ў іх перспектывы.

— Захапленне коміксамі пачалося ў мяне з кінематографа: 2008 год — першы «Жалезны чалавек» і чарговая хваля папулярнасці амерыканскага комікса. Потым я стаў займацца блогінгам — завёў свой ютуб-канал, пісаў для сайтаў. Наведаў маскоўскі Comic Con. На той час у мяне было мноства сяброў сярод расійскіх каміксістаў, мастакоў, блогераў. Я пабачыў, што таленавітыя аўтары яднаюцца ў суполкі. Пахадзіў, паўздыхаў: «Вось бы хтосьці ў нас так зрабіў».

Потым вырашыў, што ніхто мяне не паб'е, калі я сам паспрабую аб'яднаць аўтараў і мастакоў-каміксістаў. Таму што яны збольшага малююць ці пішуць у стол, саромеюцца дэманстраваць. Я пазнаёміўся з гісторыяй беларускіх коміксаў: «Бярозка» друкавала «Гісторыі ў ілюстрацыях» яшчэ ў 80-х. У 90-я гады тыражы коміксаў былі 300–400 тысяч асобнікаў, якія потым знішчаліся, бо нікому не было столькі патрэбна.

— Як гэта — стварыць з нуля суполку, каб яна працавала?

— Я сабраў усіх знаёмых каміксістаў і сказаў: «Ёсць ідэя». На першых этапах ніхто нічога не ведаў. Літаратура збольшага на замежнай мове і для замежнага рынку — амерыканскага, еўрапейскага — для тых напрамкаў комікса, што даўно развітыя і папулярныя. У Беларусі, як і ў Расіі, Украіне, Казахстане, коміксы развіваліся

на хвалі захаплення амерыканскімі, заходнееўрапейскімі і ўсходнімі. Там, у сваю чаргу, індустрыя вырасла сама з сябе, пад уплывам культурных і сацыяльных з'яў. Мы пачалі працаваць інтуітыўна. Хто меў практыку і разуменне — дзяліўся. Я маю менеджарскую эканамічную адукацыю, кіраваў арганізацыйнымі, юрыдычнымі, эканамічнымі пытаннямі, крыху пісаў... Вось так і закруцілася наша суполка.

— Чым адрознівалася стварэнне комікснай суполкі тут ад з'яўлення такіх самых у Расіі, Украіне, Казахстане?

— Расійскія суполкі сфармаваліся вакол фанатаў, людзей, якія пісалі і малявалі для тэматычных выданняў, сайтаў і выдавецтваў. Было шмат суполак, фанаты коміксаў паспелі падзяліцца на каманды і паперасварыцца паміж сабой. У Беларусі суполка фарміравалася найперш вакол мастакоў, якія любяць коміксы, але, мабыць, не ведаюць, як з гэтым фарматам працаваць. І колькасць прыхільнікаў меншая, чым у суседняй краіне.

— Ці ёсць у беларускага комікса рысы, якія адрозніваюць яго ад заходніх ці ўсходніх?

— Расійскі папулярны комікс бліжэй да ўсходняй комікснай культуры — напрыклад, японскай. Аўтарскі комікс схіляецца да еўрапейскага, мае больш свабоды выяўлення. Украінскі комікс — штосьці падобнае да аўтарскага коміксу 90-х: экстрым, залішня выразнасць малюнка і эмоцый, хаця ўкладзеныя ідэі досыць прыземленыя. Казахскі комікс фарміруецца на аснове мясцовай культуры. А беларускі, як мне здаецца, знаходзіцца роўна пасярэдзіне паміж еўрапейскім і азіяцкім. Ад усходняга — шмат экспрэсіі твару, пабудова кадра. Пры гэтым, праца з фрэймамі (рамкамі), а таксама сцэнарныя ідэі якраз бліжэй да заходняй традыцыі. Беларускі комікс яшчэ толькі фарміруецца. Калісьці ў 90-я ён склаўся, але не паспеў замацавацца — коміксная супольнасць распалася. Спадзяюся, зраз з розных падыходаў, з розных праектаў збярэцца.

— Калі б вы стваралі беларускага супергероя, які б ён быў?

— Калі б я ствараў беларускага супергероя, то дакладна адыходзіў бы ад усіх стэрэатыпаў. Гэта быў бы супергерой-антыстэрэатып. Яго можна надзяліць любымі звышздольнасцямі, але галоўныя якасці — не супергеройскія, а чалавечыя. Як той жа Чалавек-павук: адкрыты да людзей, гатовы дапамагчы кожнаму, але з-за таго, што людзей многа, ён разрываецца ад выбару. Вось гэта добрая характарыстыка супергероя. Героя ў ім больш, чым «супер».

— Ці ёсць у беларускіх коміксах адметныя кананічныя сюжэты?

— Кананічны сюжэт для кожнай тэрыторыі — гэта тутэйшыя гістарычныя падзеі. Напрыклад, украінскі комікс амаль увесь пабудаваны вакол украінскай гісторыі і сучаснасці. А вось я ў сваім коміксе «Леў» узгадваў розныя падыходы да ўзнікнення назвы горада «Магілёў»: гістарычную, фальклорную і сваю, аўтарскую, версію. Сюжэты нашай мясцовасці могуць быць цікавыя чытачам за мяжой, але асноўная аўдыторыя — самі беларусы. Гісторыя пра Усяслава Чарадзея — самая кананічная ў нашай краіне — гэта і фэнтэзі, і казка, і гістарычны баявік. Але калі казаць пра кананічнасць сюжэта як пра фішку беларускага комікса, то пакуль што

яе няма. Беларускі комікс зараз толькі адраджаецца, мастакам і сцэнарыстам яшчэ трэба зразумець, як працаваць з такім фарматам.

— Акрамя гісторыі, чым яшчэ можна прыцягнуць увагу аўдыторыі да беларускага комікса?

— Трэба ісці насуперак распаўсюджанаму меркаванню, што коміксы — гэта неразумныя кніжкі з малюнкамі толькі для дзяцей ці толькі пра супергерояў. Так мы прыцягнем найперш людзей, якія няправільна да іх ставіліся. Пра гэта часта кажуць вялікія выдавецтвы:

«Мы не баімся нікога, хто будзе рабіць супергеройскія коміксы, таму што мы выпускаем іх добра і многа. Мы баімся студый, якія робяць добрыя аўтарскія коміксы». У той жа Амерыцы, зразумела, паміж Marvel і DC змаганні, але ўвага крытыкаў і грантаў — на баку студый, якія выпускаюць аўтарскія коміксы.

Гэта не значыць, што варта ігнараваць супергероіку. Ёсць аўтары, якія прыглядаюцца да тэмы беларускага супергероя, выказваюць незвычайныя ідэі і погляды. У Францыі комікс называюць восьмым відам мастацтва. Комікс — гэта мова, на якой трэба ўмець размаўляць і якую варта ўмець чытаць.

— Калі б вы стваралі комікс пра сябе, які б ён быў?

— Гэта была б гісторыя маленькага чалавека ў вялікім свеце, але не такая, у якой «мы ўсе — дробныя дэталі ў механізме». Гэта была б гісторыя пра тое, які вялікі і цікавы свет вакол чалавека, што чалавек шмат чаго не разумее, не ведае. Яна была б з флэрам суму, але загорнутая ў камедыйную абгортку. Малявалася б яна ў светлых, спакойных прыродных колерах.

— Ці ёсць у вас вялікая мара, звязаная з коміксамі?

— Ёсць, і яна пачынае спраўджацца. Мне хацелася сабраць суполку і давесці яе да такога стану, каб яна магла працаваць і развівацца без мяне. Гэта першая частка маёй мары. Зборнік «Легенды дрымучага лесу» рабіўся як шоу-кейс, і кожная гісторыя завяршаецца прэзентацыяй аўтара, спасылкамі і кантактамі, каб аўтары маглі атрымаць прапановы — і не толькі ў Беларусі. І да некаторых сапраўды звярталіся.

Я ведаю памылкі, якія ёсць у гэтым зборніку, ведаю і добрыя яго рысы. І калі з’явіцца хтосьці, хто скажа: «Яны кепска зрабілі, мы зробім лепш» ці «Як яны добра зрабілі, давайце і мы зробім» — і сапраўды зробіць лепш, я буду ведаць, што індустрыя закруцілася — гэта другая палова ўсёй справы.

— Як ствараўся зборнік?

— З выдавецкай справай я сутыкнуўся ўпершыню. Па спецыяльнасці я менаджар-эканаміст з магістарскай ступенню па эканоміцы. Увесь зборнік рабіў

са свайго, менеджарскага боку, прачытаў шмат літаратуры, звязанай са сцэнарамі, з кіно, з работай з калектывамі... Размаўляў са сваімі сябрамі з Расіі, распытваў, як працэс складання і выдання працуе ў іх. Потым сабраў сцэнарыстаў і мастакоў. З кожным удзельнікам зборніка, з кожнай групай аўтараў у мяне быў асобны чат, дзе мы абмяркоўвалі працу, правілі тэксты і ілюстрацыі. Так я мог скласці агульную канцэпцыю, ведаць, на якім яна этапе, што трэба рабіць.

Канешне, усім гэтым мы займаліся ў вольны ад асноўнай працы час. Калі лічыць ад з'яўлення ідэі да выхаду з друку, то прайшло два з паловай гады. Калі ж браць ад пачатку ўласна працы, то прайшло паўтары гады. Вучыліся ўсяму, так бы мовіць, «у полі». Канешне, быў кніжны і ўніверсітэцкі матэрыял, але на практыцы ўсё працуе не так: штосьці падказвалі сябры, штосьці даводзілася дадумваць самому, рабіць па ўласным разуменні.

Адзін з важных водгукаў, які я атрымаў, быў «мой сябар/мая сяброўка неаднаразова падцягваліся да падобнай працы ў іншых суполках, але яна нічым не заканчвалася, і мы думалі, што новы праект таксама праваліцца, але вось мы трымаем зборнікі ў руках». Той факт, што людзі не верылі, а потым атрымалі гэтую веру, матывуе.

— Адкуль у вас столькі сілы, каб давесці справу да канца?

— Я не ставіў перад сабой мэты фінансава ўзбагаціцца ці асабіста праславіцца праз гэты праект і зборнік. Матывацыя сыходзіць не з «я», а з «мы»: зборнік быў патрэбны і аўтарам, і мастакам, і аматарам комікса ў Беларусі.

Шмат хто кажа, што ўсё навокал не тое і не так, а я лічу, што варта рабіць тое, што можаш. Заўважна, што ніша комікса ў Беларусі вольная, і гэта матывавала таксама. Не магу сказаць, што гэтая праца не з'ела нервы, але няма такога, што скончылі зборнік і «ўсё, гэта цяжка, не буду больш гэтым займацца». Зараз распрацоўваем канцэпцыю новага зборніка, стасуемся з новымі аўтарамі, якія пачылі «Легенды дрымухага лесу» і зацікавіліся нашай суполкай, а таксама прадумваем некалькі сольных праектаў.

— Якое месца Беларусі, на вашу думку, мае найбольшы патэнцыял як лакацыя для коміксных падзей?

— Чалавек. Чалавек можа распавесці пра любое месца любога горада. Некалькі чалавек па-рознаму ўбачаць адно і тое ж месца, у іх будуць розныя, але аднолькава каштоўныя ўражанні.

— Якой вы бачыце коміксную сферу Беларусі гадоў праз дзесяць?

— У светлых марах я ў свае 33 сяджу ў крэсле-качалцы, а вакол мяне — мноства коміксаў на любы густ. А калі сур'ёзна, то нам патрэбныя нармальныя адносіны аўдыторыі да комікса. Праз 10 гадоў, я спадзяюся, у нас сфарміруецца моцная суполка, шматлікія аўтары будуць рабіць уласныя праекты без падтрымкі збоку. Магчыма, з'явіцца яшчэ адно профільнае выдавецтва, якое будзе спецыялізавацца на коміксах. Я не думаю, што гэта ўвойдзе ў нашу культуру так моцна, як літаратура, але стане важнай яе часткай больш, чым для некалькіх соцень чалавек.

Кацярына Захарэвіч

Палёт у межах манежа

Коней я любіла з самага ранняга дзяцінства. Спачатку, мабыць, гэта было звычайнае дзіцячае захапленне, хутчэй нават неўсвядомленае жаданне пракаціцца на такой вялікай і дзіўнай жывёле, дакрануцца рукой да мяккай поўсці, адчуць радасць і захапленне.

Магчыма, так на мяне паўплываў мультфільм «Спірыт», які расказваў пра дзікага мустанга — сапраўдную душу прэрыі. У фільме экранізавалася гісторыя дзікага Захаду: вялікая дыскрымінацыя ў дачыненні да мясцовых жыхароў, якія жывуць сваімі законамі, марамі, якія не разумеюць беласкурыя. Галоўны герой — высакародны конь, мустанг буланай масці, які меў вялікі розум і чулівае сэрца. Калі я паглядзела гэты фільм, то і сама захацела акунуцца ў мне яшчэ невядомы і чароўны свет коней.

Калі мне было 12 гадоў, я ўгаварыла маму адвесці мяне ў конна-спартыўную школу ў вёсцы Мікалаеўка. Школа знаходзіцца недалёка ад нашага дома, ды і транспарт ходзіць часта. З гэтым мама не спрачалася: дабірацца лёгка. Спачатку, праўда, думала, што я і тыдзень туды не адходжу: даглядаць за канём складана і не кожнаму пад сілу.

У прызначаны дзень я прыйшла, дакладней, прыляцела на стайню! Мой трэнер паказала мне коней, амуніцыю. Тады мне здавалася, што я ніколі не запомню назваў усіх гэтых папруджак, розных штук пад сядло, шчотак. Але як жа гэта было цікава! У той дзень мне дазволілі пакатацца крокам па коле, бо я толькі прайшла інструктаж, а конь — гэта жывёла вагой 500–600 кілаграмаў, і без адпаведных ведаў не абысціся.

На другой маёй трэніроўцы мне ўсё-ткі далі «свайго» каня. Спецыяльна для мяне асядланага! Гэта быў гняды конь пятнаццаці гадоў — Пілігрым, з вельмі добрым і мяккім характарам. Ён быў высокі, масіўны, але страху ў мяне не выклікаў, толькі захапленне. І вось я верхам, на паўтара метра бліжэй да неба, шчаслівая, еду па засыпанай пяском пляцоўцы для канкура. Да мяне падыходзіць трэнер і бярэ Пілігрыма на корд (вяроўка, на якой конь бегае па коле вакол трэнера), каб я не адцягвала ўвагу на кіраванне, а толькі адчувала каня. Трэнер распавяла, як паводзіць сябе на рысі: прыўздымацца на кожны крок жывёлы, каб мяне не выштурхнула з сядла.

Два-тры крокі — і вось мой гняды напарнік ужо бяжыць рыссю! Хто ж мог падумаць, што быць у сядле настолькі складана! Мне здавалася, што я проста звалюся з каня на зямлю! У той момант я ўявіць не магла, як жа будуць на наступны дзень балець мае мышцы ад такой нагрузкі. Пасля трэніроўкі я завяла Пілігрыма ў «дзеннік» — месца, дзе жывуць коні, рассядлала і накарміла яго ласункамі: цукрам і свежай морквай.

Эльза.

У дзень першай трэніроўкі, калі я збіралася сыходзіць дадому, заўважыла ў «дзенніку» Эльзу. Яна зачаравала мяне: высокая, станістая кабыла з выразнымі, поўнымі магіі, вачыма, вялікімі, але гарманічнымі вушамі, шэрай масці ў акуратныя яблыкі на крупях. У яе вачах было нешта асаблівае — я да гэтага часу не разумею, што менавіта.

Эльза глядзела на мяне са здзіўленнем і цікавасцю, відавочна чакаючы ад мяне прысмакаў. Я працягнула ёй кавалачак цукру, а яна ўзяла яго мяккімі і пшчотнымі вуснамі.

Ішоў час. Я ўдасканалывала свае навыкі, асвоіла галоп і скачкі на кані. А ў адзін з летніх дзён даведлася, што паеду на спаборніцтвы па двухбор'і разам з Эльзай. Зусім нядаўна мяне цешыў сам факт, што мне даверылі проста пачысціць гэтую прыгажуню. І вось — спаборніцтвы. Колькі ж радасці я адчула! Словамі гэтае захапленне не апішаш!

Першы дзень спаборніцтваў мы завяршылі добра, але наперадзе яшчэ заставаўся канкур, і мне не было калі расслабляцца. І вось другі дзень спаборніцтваў верхам. Суддзя выклікае мяне на маршрут з 12-ці бар'ераў. Я хвалюся, і Эльзе перадаецца маё хваляванне. Мы скачам першы бар'ер, і яна, устрывожаная маім хваляваннем, рэзка палохецца бар'ера — я падаю. Тады мне гэта здавалася трагедыяй. Але Эльзу я не вінаваціла: ёй проста было страшна.

У маіх наступных спаборніцтвах я ўдзельнічала з Галактыкай — вараной кабылай са своеасаблівым характарам. Менавіта Галактыка прынесла мне разрад — трэці — і два дыпламы першай ступені. Безумоўна, мяне гэта цешыла, але я не хацела спыняцца на дасягнутым.

Гандыкап.

Маім наступным канём стаў Гандыкап — дасведчаны баец, удзельнік і пераможца рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтваў.

На ім я ехала на свае першыя выязныя спаборніцтвы, якія праходзілі ў прыгарадзе Магілёва, на конным манежы ў Буйнічах. На тых спаборніцтвах я заняла першае месца і атрымала другі разрад. Але на гэтым наша гісторыя з Гандыкапам не скончылася. Ён падарыў мне і першы крос — самы небяспечны від коннага спорту і самы захапляльны. Крос — гэта пераадоленне бар'ераў на перасечанай мясцовасці.

Як цяпер памятаю старт: зваротны адлік, хваляванне. Мой вопытны напарнік разумее ўсю важнасць гэтага дня і гатовы быў ірвануць у бой. Тры, два, адзін — і мы на трасе кроса! Незабыўнае адчуванне! Маё хваляванне і хуткі, упэўнены галоп жарабца — і вось палёт у скачку, палёт, не параўнальны ні з чым! У момант скачка ўвесь свет для цябе быццам замірае. Я была цалкам упэўненая ў напарніку, бо Гандыкап ведаў больш, чым я, а мне толькі даводзілася паказваць, што нам з ім трэба пераадолець.

У той час, калі я выязджала на спаборніцтвы, Эльза рыхтавалася стаць мамай і ў маі прынесла рудое жарабятка — Ганд Грэя.

Сваю будучыню я планую звязаць з конным спортам. Вельмі хачу мець менавіта свайго каня маёй любімай шэрай масці і высокага росту. Калі я вырасту, я абавязкова сабе набуду такога адданага сябра. Галоўнае — гэта маё жаданне.

Я спадзяюся, што мае планы ажыццявяцца, і гэта будзе яркім прыкладам таго, як мара маленькай дзяўчынкі перарасла ў сэнс жыцця дарослага чалавека. А мара, увасобленая ў сэнс жыцця, будзе дарыць толькі станоўчыя эмоцыі і шчасце — тое, да чаго імкнецца чалавек праз усё сваё жыццё.

Подпіс рэдактара

Дар'я Шаніна,
сярэдняя школа № 25 г. Магілёва

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ І ЧЫТАЧКІ,

ГЭТЫ НАВАГОДНІ ЛІСТ ЗНАЙШОЎ ВАС НЕ ПРСТА ТАКІ!
ГЭТЫ ЛІСТ — МАГІЧНЫ ЗНАК ТАГО, ШТО НАСТУПНЫ ГОД БУДЗЕ
ГОДАМ АДКРЫЦЦЯЎ, НОВЫХ ДАСВЕДАЎ І ЗНАЁМСТВАЎ!

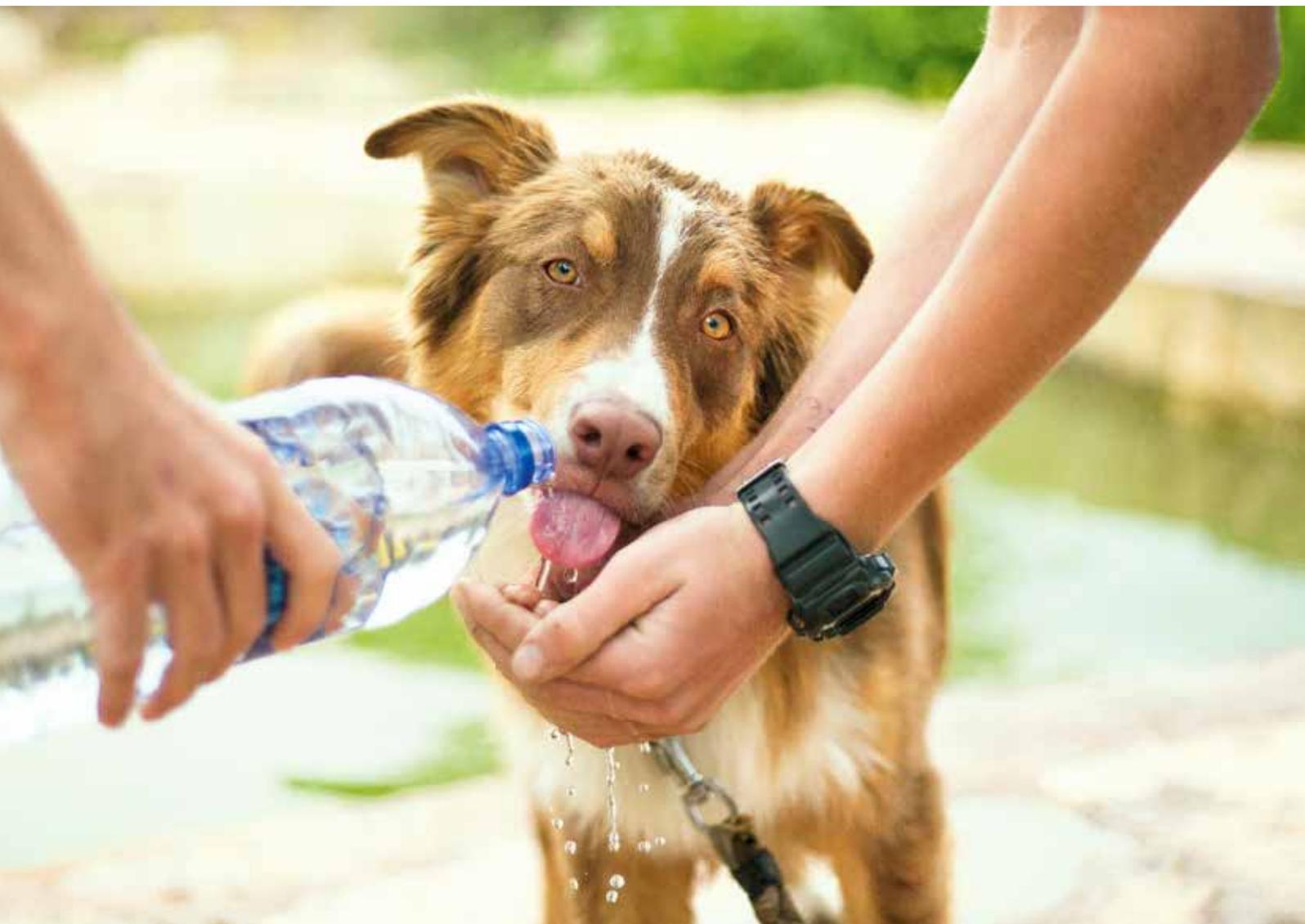
НА НОВЫ ГОД НЯМА ЛЕПШАГА ПАДАРУНКА, ЧЫМ

≡ ВЫ САМІ ≡

З КІМ БЫ ВЫ ЯГО НІ СЬВЯТКАВАЛІ, ДЗЕ Б НІ ЗНАХОДЗІЛІСЯ, —
ПАМ'ЯТАЙЦЕ, ШТО ВАША ЗДАРОУЕ І ПСІХАЛАГІЧНАЕ
САМААДЧУВАННЕ ВАЖНЫЯ.

У НОВЫМ ГОДЗЕ ЗНАХОДЗЬЦЕ ЧАС ДЛЯ СЯБЕ, СВАІХ ПАЧУЦЦЯЎ
І ЭМОЦЫЙ, ПРАСТОРУ ДЛЯ ДАСЛЕДАВАННЯ ІНТАРЭСАЎ,
ЗАХАПЛЕННЯЎ І ЧАГОСЬЦІ НОВАГА!

НЯХАЙ НОВЫ ГОД БУДЗЕ ДЛЯ ВАС ГОДАМ ПРЫНЯЦЦЯ
НОВЫХ СЯБЕ І КОЖНЫ РАЗ, КАЛІ ВЫ БУДЗЕЦЕ БАЧЫЦЬ
СЯБЕ У ЛЮСТЭРКУ, ВЫ БУДЗЕЦЕ АДЧУВАЦЬ РАДАСЦЬ АД
ТАГО, ЯК СКЛАДВАЕЦЦА ВАШ ГОД!

Вялікі шлях пачынаецца з...

Ці ведаеце вы, як і калі ўзнікла слова «валанцёр»? Цікава, але спачатку ў Італіі, Вялікабрытаніі і Германіі валанцёрамі называлі салдат-добраахвотнікаў, якія заклікалі пад свае сцягі новых удзельнікаў бітваў. Вось толькі ўтрымліваць велізарнае войска не было на што, таму ўзнагародай для новых салдат былі ваенная здабыча і слава.

Сёння слова «валанцёр», безумоўна, выклікае павагу да людзей, якія прысвячаюць сваё жыццё якой-небудзь карыснай справе. Іх называюць добраахвотнымі памочнікамі, супрацоўнікамі, асістэнтамі. Яны могуць абраць для сябе любую сферу: праца ў прытулках для бяздомных жывёл, збор сродкаў для цяжкаворых ці падтрымка няпоўных і маламаёмных сем'яў, азеляненне паркаў і многае іншае. Можна быць валанцёрам пастаянна, робячы гэта неад'емнай часткай свайго жыцця, а можна тут, у гэтую ж гадзіну, прымаць удзел у акцыі, якая сапраўды зацікавіла, спантанна дапамагаць навакольным.

Мая гісторыя старая, як гэты свет. Я валанцёр! І дапамагаю бяздомным жывёлам. У мяне ніколі не ўзнікала пытанне, ці павінна я гэта рабіць. На мой погляд, у чалавеку ад прыроды павінна быць закладзена жаданне дапамагаць бліжняму. Але людзі схаваліся за тысячамі «не»: не магу, не пацягну, не для мяне... У выніку яны праходзяць міма жывой істоты, якой патрэбна дапамога. Ці перакладаюць адказнасць на кагосьці іншага. А чаму так адбываецца? Усё проста: выхаванне, якое закладаецца ў дзяцей самімі бацькамі. («Не чапай яго, ён блахасты! Ад сабакі толькі поўсць, бруд і слюні, я яго табе не куплю! Адыдзі — укусіць! Фу, не чапай, кот заразны!») Так фарміруецца мадэль паводзін і выхоўваецца не толькі абыякавасць, але і жорсткасць. Нашаму грамадству пара задумацца над тым, якая будучыня яго чакае.

Памятаю, як мяне саму далучалі да валанцёрскай дзейнасці. Адбылося гэта ў трэцім класе, калі настаўніца растлумачыла нам, што ў свеце ёсць людзі, якім не пашанцавала нарадзіцца са звычайным здароўем або ў шчаслівай сям'і. На жаль, такіх шмат. Менавіта тады, размаўляючы з Тамарай Рыгораўнай, я зразумела: мы не павінны цурацца іх. І ў руках кожнага з нас — магчымасць хоць на кроплю палепшыць складанае жыццё тых, хто нас акаляе. Зрабіць гэта можна, падзяліўшыся нават самымі звыклымі рэчамі: сшыткамі, яркімі алоўкамі, мяккімі цацкамі, цікавымі кнігамі і паштоўкамі з прыветлівым подпісам. Ці аказваць маральную падтрымку: арганізаваць сапраўдны канцэрт з выдатнымі спевакамі і спявачкамі вакальнай студыі «Рапсодыя», атрымаць асалоду ад хоравых спеваў калектыва «Журавінка», гукаў інструментальнай музыкі. Прыблізна такі склад музычных калектываў нашай гімназіі наведвае дзіцячы анкалагічны цэнтр у Бараўлянах. За 11 гадоў адукацыі я сама не раз была ўдзельніцай такіх мерапрыемстваў. А маленькія падарункі, якія мы самі збіралі для дзетак, не ўвагналі ніводную сям'ю ў нішчымніцу, але выклікалі шчырыя усмешкі на дзіцячых тварах. Наша гімназія далучаецца да тых, хто клапаціцца, каб як мага больш дзяцей кожны дзень усміхаліся. Дзеля гэтага нашы настаўнікі і навучэнцы кожны год удзельнічаюць у акцыі «Дзеці — дзецям».

Не пакідаем без увагі і «братаў нашых меншых». Яны таксама маюць права на існаванне ў прыстойных умовах. І лепш за ўсіх ведае, як ідуць справы ў прытулках з бяздомнымі жывёламі мой блізкі сябар і валанцёр Ксенія Класен. Адночы я спытала ў сяброўкі: «Што прымушае цябе займацца гэтым?» І яна адказала: «Чалавек можа дапамагчы сабе сам, да таго ж, людзей абараняюць законы, сацыяльная падтрымка, дзяржава. А жывёл? Жывёл — ніхто, акрамя некалькіх асоб, якія аддаюць ім частку свайго сэрца і душы». І гэта сапраўды так. Я дакладна ведаю, якія цяжкасці чакаюць валанцёра ў любым прыюце: кожнага падапечнага трэба выгуляць, правесці ветэрынарны агляд, накарміць, прыбраць у пакойчыках і вальерах, набраць вады, вынесці смецце. Паралельна з гэтым валанцёр павінен рэкламаваць сваіх падапечных у інтэрнэце і на тэлебачанні, каб як мага хутчэй знасці ім пашчотных і надзейных гаспадароў. З упэўненасцю магу сказаць, што лепш узяць гадаванца з прыюта, чым купляць дзесьці за вялікія грошы. Тым больш, што ўсе сабакі і каты прыюта «Домік выратаваных душ» маюць медыцынскую даведку і пашпарт, як сапраўдныя грамадзяне. Так вы знойдзеце сабе найлепшага ў свеце сябра!

Яскравы прыклад любові да навакольных — мой настаўнік географіі Сяргей Васільевіч. Ён можа сабраць рознаўзроставаю кампанію настаўнікаў і навучэнцаў

і крочыць па дарогах малой радзімы. Ён паказаў мне і многім іншым усю прыгажосць, рамантыку турыстычных вандровак, навучыў збіраць паходныя заплечнікі, разводзіць вогнішча, варыць чай і кашу ў кацялку, слухаць птушыныя спевы, дыхаць чыстым паветрам на поўныя грудзі. Менавіта Сяргей Васільевіч даказаў нам слушнасьць правіла Маленькага прынца з твора Экзюперы: «Прачнуўся раніцай, прывёў сябе ў парадак — прывядзі ў парадак і сваю планету».

У адным з вясновых паходаў, калі шлях наш ляжаў да невялічкага возера Бяздоннага, Сяргей Васільевіч пазнаёміў сваю турыстычную групу з магілай партызана-разведчыка Пятра Іванавіча Аксенчука. З той пары кожную восень і весну мы наведваем яе, каб аддаць даніну памяці ўдзельніку Вялікай Айчыннай вайны. Майго прадзеда, які таксама змагаўся з фашыстамі, забілі пад Сталінградам у снежні 1943-га. Родныя не мелі магчымасці знайсці і пахаваць маладога хлопца на сваёй зямлі, таму кожны раз, прыбіраючы смецце ці фарбуючы агароджу каля помніка, спадзяюся, што і дзесьці там, далёка, хто-небудзь таксама даглядае магілу незнаёмага сяржанта Аляксандра Няхайчыка.

Няважна, каму вы дапамагаеце. Калі ваша дзейнасць прыносіць душэўную цеплыню вам і таму чалавеку, той істоце, на каго яна накіраваная, калі ідзе яна ад шчырага сэрца, вы — валанцёр. І я ганаруся вамі.

Подпіс рэдактара

Ксенія Бурдзянкова

Расказала старая паштоўка

Не раз бываў я ў Вязынцы, але і не ведаў, што сям'я майго дзядулі звязаная з лёсам нашага легендарнага народнага песняра — паэта Янкі Купалы. Пакуль не трапілася мне на вочы вялікая кніга выбраных твораў класіка — стары кніжны том. Ён як быццам дыхаў даўніной. Адкрыўшы кнігу, я ўбачыў аўтограф. Мае бацькі і яшчэ дзядуля з бабуляй патлумачылі, што падпісана яна майму прадзеду. Кнігу падпісала жонка народнага паэта — Уладзіслава Францаўна Луцэвіч.

Аказалася, што ў нашай сям'і ёсць яшчэ і паштоўка, адрасаваная прадзеду. Чытаю яе тэкст: «Паважанаму Георгію Пятровічу Голубеву ў дзень 50-годдзя Савецкай Арміі і адкрыцця новай школы на Радзіме Янкі Купалы. 23. ІІ. 1968 г. З павагай, Я. Раманоўская». Паштоўка — сапраўдны філатэлістычны рарытэт, бо, як

высветлілася, выдадзена ў 1962 годзе і на паштоўцы ёсць адмысловы паштовы штэмпель: «80 год з дня нараджэння Янкі Купалы. 7. VII. 1962. Мінск. Паштампт». Паштовую картку, якую пазначылі штэмпелем спецыяльнага гашэння ў дзень выхаду, падпісала прадзеду пляменніца паэта — Ядзвіга Юльянаўна Раманоўская.

Мама і тата дапамаглі мне звярнуцца да біяграфій і Уладзіславы Францаўны, і Ядвігі Юльянаўны на старонках энцыклапедычнага даведніка «Янка Купала». Я быў уражаны, з якімі блізкімі да Купалы людзьмі быў знаёмы мой прадзед. І я пашкадаваў, што ніколі яго не бачыў. Пра Георгія Пятровіча мне раскажаў дзед — Міхаіл Георгіевіч. Вось што я ад яго пачуў:

— Майго бацькі (твайго прадзеда) не стала ў 2004-м годзе. Ён сапраўды быў добра знаёмы з родзічамі Купалы. Найперш — з Уладзіславай Францаўнай. Заўсёды сустракаў іх у Вязынцы. Бо быў дырэктарам васьмігадовай школы у гэтай вёсцы. І заўжды стараўся праводзіць мерапрыемствы ў знак памяці народнага песняра. Георгій Пятровіч выкладаў у школе гісторыю. І, як я помню, імкнуўся данесці да сваіх вучняў павагу да роднага — да беларускай гісторыі, культуры. Уладзіслава Францаўна Луцэвіч і Ядзвіга Юльянаўна Раманоўская часта прыязджалі на сустрэчы з вучнямі і настаўнікамі.

Ад дзядулі я даведаўся, што прадзед перад вайною скончыў Полацкі педагогічны тэхнікум. Паспеў Георгій Пятровіч паслужыць і ў Чырвонай Арміі. У складзе Першай Маскоўскай дывізіі ўдзельнічаў у парадзе на Чырвонай плошчы 7 лістапада.

А ў час вайны прадзед партызаніў. Георгій Пятровіч быў камісарам партызанскага атрада імя Молатава. Мяркуючы па ўзнагародах (а сярод іх — і ордэн Чырвонай Зоркі, баявыя медалі), партызаніў па-геройску.

Вось што мне дапамаглі высветліць старая кніга, паштоўка ад Ядвігі Юльянаўны Раманоўскай і дзядулеў расповед. Ведаю яшчэ, што з Георгіем Пятровічам сябраваў пісьменнік Сымон Белы. «А гэта ўжо Коласаў родзіч», — гаворыць дзядуля Міхаіл Георгіевіч.

Подпіс рэдактара

Міхаіл Шчочын,
3 «А» клас гімназіі № 43 г. Мінска

Дадому

За вокнамі аўтобуса змяняўся пейзаж: спачатку ішла роўная чарга бяроз, потым былі невысокія елкі. Лес зубчатымі вершалінамі ўзнімаўся над імі. Там я з бацькам збіраў грыбы. Тады мне здавалася, што гэты лес бясконцы.

Аўтобус збочыў, пад'язджаючы да прыпынку. Я ступіў з падножкі на прасёлкавы шлях. Уздоўж дарогі — залацістае поле. Праз калоссе то тут, то там на мяне паглядаюць блакітнымі вочкамі васількі. Нібы пазналі, нібы прывітаюцца, гайдаючыся на цёплым ветры. Памятаю, як прытуліла мяне да сябе маці, калі я аднойчы прынес ёй за пазухай крыху прымяты чэрвеньскі букецік. Спыняюся і зараз. Ірву кветкі з яркімі трапяткімі пялёсткамі.

З другога боку дарогі ў напрамку да леса працягнулася балота. У ім мы збіралі мох для новай лазні, якую бацька будаваў «для дзяцей». А якія смачныя ў тым балоце журавіны! Маленькія ягады ўбіралі ў сябе смак восені.

Задуменны, падыходжу да школы. Старэнькая, драўляная. Не стрымаўся, упаў на траву. Празрыстае неба зазірае мне ў вочы, а ў галаве прыемным голасам гучыць успамін. Вершы Максіма Багдановіча на уроках літаратуры. І ўсмешка настаўніцы. І сонечныя блікі майскага сонца на тварах аднакласнікаў.

А вунь і хата. На першы погляд, звычайная, вясковая. Але для мяне — асаблівая. Родная. Пад раскідзістай ліпай на лаўцы сядзіць чалавек. Углядаецца ў дарогу. Пазнаў, усміхаючыся, распасцёр рукі для абдымкаў:

— Прывітанне, сыне!

Юрый Згірскі,
Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў

Самотніца

Пра яе гаварылі, нібыта яна —
Алхімік.
Надвячоркам нячутна спускаецца
басанож
Па каменных прыступках, зарослых
імхом ды кмінам,
Па адным з таямнічых, нязнаных нікім
хадоў.

Пранікае ў пакой, дзе ціша і
нерухомасць,
Кнігі, кнігі... ды стол,
Наўкол — няма ні душы.
У святле каганца, магічнага,
трапяткога,
Там заварвае зёлкі — камусьці
дапамагчы.

...Ці заплюшчвае вочы яна —
Вырастаюць дрэвы
І хаваюць яе ігліцаю ды галлём.
Разрастаюцца ў тры рады,
працінаюць неба,
Ухапіўшыся моцна карэннем
за сухазём.

А ў лесе ў бяспецы і невычэрпнай волі,
Між сукоў і лістоты, па пустках і ручаях,
Мільгатлівымі вочкамі бліскаючы
праз хвою,
Няўрымсліва, весела мчыцца аленяня.
...Ці яна, летучы ў вар'яцкі
самотны баль,
Забывае пра ўсё, што вакол яе.
І, нібы ў аксамітны, чорны,
глыбокі шаль,
Захінае сябе раптоўна
Ва ўвесь
Сусвет.

Адхіленыя вочы глядзяць з-пад павек
сувора.
Да яе далячынь, здаецца,
не знойдзеш мап.

А пад чорнай тканінай яна збірае зоры
І надзейна трымае дзівосны,
дрыготкі скарб.

Гаварылі: дзівачка!
Не трэба з ёй нават знацца,
Невядома, пра што яна марыць
і ноччу сніць,
Да якіх таямнічых восеньскіх
дыслакацый
Штохвілінна сыходзяць думкі,
як караблі;

Гаварылі, што з ёй і знаёміцца
небяспечна.

Ды ў сусветах, у кнігах —
І дзе б яна ні была! —
Унутры ў яе заўсёды гарэў
Агеньчык.

Толькі гэта,
На жаль,
Не кожны
Заўважаў.

Шчымлівая радасць,
Самотная і вялікая.

Душы зацяганай
Мроіцца прыгажосць.

Губляючы моц,
Прагна сябе напітвае,
Глядзіць і шукае,
Знаходзіць ва ўсім — усё.

Ты з асалодай ляціш у бязмежны вечар,
Шэры, даждлівы.
Ён поўніць цябе
Сабой.
І, як хусцінку,
Паклаўшы неба на плечы,
Слухаеш ціха
Натхненне
Яго
Даждоў.

Паніхіда

Не службы паніхіды па згубленых паэтэсах
І па кнізе, якую ты ўжо не завеш сваёй.
У часы навальніц на адкінутых воддаль крэсах
Ты наўрад ці ўгадаеш аб ёй.

...Адшукаўшы сябе пад насцілам кляновых словаў,
Ты смяялася, у росную вільгаць уткнуўшы твар.
І кранала радкі, перачытвала іх нанова,
Узіралася ў вобразы.
Кожны з іх быў — пажар.

Ты кружляла ў ім, разляталіся сны–старонкі,
Прыціскала да сэрца — нікому не аддасі!
З узгалоўяў глядзеў пераплёт, залаты і тонкі,
Расквітаў на паліцах няўрымслівы дзівасіл,

А радкі ратавалі ад злосці і землятрусаў,
І закладкі ды стужкі — з усіх чатырох бакоў!..
«Я крыху пасплю, а назаўтра ізноў вярнуся».
Ці магчыма пражыць без чароўнасці тых радкоў?

Непрыкметна дарожкі заплакалі шэрай слотай
Ды ударыў залеў, як страшэнны, няўмольны жах.

Што рабіць, калі вершы патухлі,
нібы лістота,
І бясслоўна памерлі на белых
тваіх руках?!!

...Не службы паніхідаў па згубленых
паэтэсах.

Калі сэнс міжрадкоўяў блакітным
святлом пагас,
Словы стануць чужымі. Злятуць
на нямы паўмесяц

І пакінуць цябе,
Саступіўшы ў мінулы час.

Вольга Нікіценка,
ліцэй БДУ

Зюзя

Адну сняжынку звалі Зюзя. Гэта быў хлопчык. Яго так клікалі, бо кожны, да каго ён дакранаўся, адразу зюзеў–замярзаў.

Неяк Зюзя гуляў у лесе, і раптам на яго наляцеў Вятрыска:

— Гэй, ты! Не хадзі на маю тэрыторыю, бо іначай будзе табе смерць!

Спыніўся Зюзя, і, пакуль раздумваў, ці паслухацца, Вятрыска ўжо абхапіў яго, пачаў круціць ды шкамутаць. І ўрэшце са сняжынкі атрымаўся сівы, нізенькі дзядок, але даволі моцны. Калі Вятрыска з Зюзем круціліся–качаліся, то да іх прыляпіліся яшчэ колькі сняжынак — і выйшла булава, з якой ходзіць Зюзя ўзімку.

Паглядзеў на сябе Зюзя — ды ажно не пазнаў. Нязвыкла яму было напачатку ў новым абліччы. Але па часе такі выгляд ды новае жыццё ўпадабаў нават болей за ранейшае. А з Вятрыскам яны пасябравалі ды заўсёды ходзяць разам. Калі абодва ў гуморы, дык і ўсім навокал добра. Калі Зюзя раззлуецца, дык снег усё засыпле-зацярушыць, а Вятрыска налятае і разбурае ўсё, што трапляецца. Так што злаваць Зюзю не варта.

А ты, як будзеш перачытваць гэтую казку на Каляды, не забудзься паставіць Зюзі Куццю. Ён смакату любіць, і за тое ўзімку цябе не замарозіць ушчэнт — хіба за шчокі пашчыкае.

Баба-Яга

Неяк уначы Баба-Яга варыла зелле. Адзін чалавек наблізіўся да яе хаткі і, як толькі яна выйшла вонкі па чорную папараць-кветку, хуценька ўвайшоў. А трэба сказаць, што гэты чалавек заўсёды мяшаўся не ў свае справы і заўжды вылупляў вочы, калі бачыў нешта незвычайнае.

Калі Баба-Яга вярнулася, яна раззлавалася і ператварыла яго ў птушку з лупатымі вялікімі вачыма. Гэтак з'явіліся совы. Яны лётаюць менавіта ўначы, бо імкнуцца прыляцець да Бабы-Ягі і папрасіць яе вярнуць ім чалавечае аблічча.

Баба-Яга і сама калі-нікалі ператвараецца ў саву, бо савінымі вачыма зручней бачыць травы і кветкі — усе тыя зёлкі, якія ўначы маюць большую чароўную моц.

Багіня хатняга агню

Раней вавёркі былі вельмі злыя. А сярод іх сустракаліся найзлейшыя. Аднойчы такая вавёрка гэтак моцна раззлавалася, што не разлічыла свой скачок і звалілася з дрэва, моцна выцяла лапу. Яна клікала на дапамогу, але ніхто з жывёл не хацеў дапамагачь злой вавёрцы.

Урэшце ішоў чалавек і пабачыў параненую вавёрку. Ён быў бедны, але так любіў жывёл, што ўзяў яе дахаты і дзяліўся з ёй апошнім. Вавёрка паправілася і была надзвычай удзячная чалавеку.

Неўзабаве надарыўся неўраджай, і чалавек паміраў з голаду. Вавёрка зразумела раптам, што любіць яго, і з усёй моцы падскочыла ўначы, каб злавіць знічку ды загадаць жаданне, каб у чалавека ўсё было добра.

І паспела. Адужаў чалавек. Але вавёрка, дабегшы да яе ўлюбёнага паглыблення ў сцяне, стала надта гарачая ад знічкі. Раптам яе хвост ператварыўся ў чырвона-руды, а сама яна загарэлася. Чалавек моцна сумаваў, ды нічога не паробіш. І зажыў чалавек у дабрабыце, а на памяць пра вавёрку зрабіў у паглыбленні ў сцяне камін, дзе раскладаў агонь.

Гэтак з'явілася багіня хатняга агню.

Бусел

На палескім балоце жыла жабка, а побач на дрэве ўладкаваў сваё гняздо бусел. Неяк сабраліся яны трошкі пагутарыць:

— Прывітанне, сяброўка! Ці ўсё добра? Чым цяпер займаешся? — дапытваўся бусел.

— Ну, ведаеш! — ганарліва ўскінула галаву жабка. — Я цудоўна спяваю, і твой клёкат ніколі не зраўнаецца з маім крумканнем!

Бусел пакрыўдзіўся і зазлаваў:

— А ведаеш, што я ўмею? — запытаўся ён.

— Ну, што? — з'едліва ўталопілася на яго жабка.

— А я... Умею маляваць!

— Ага! І дзе ж твае малюнкi?

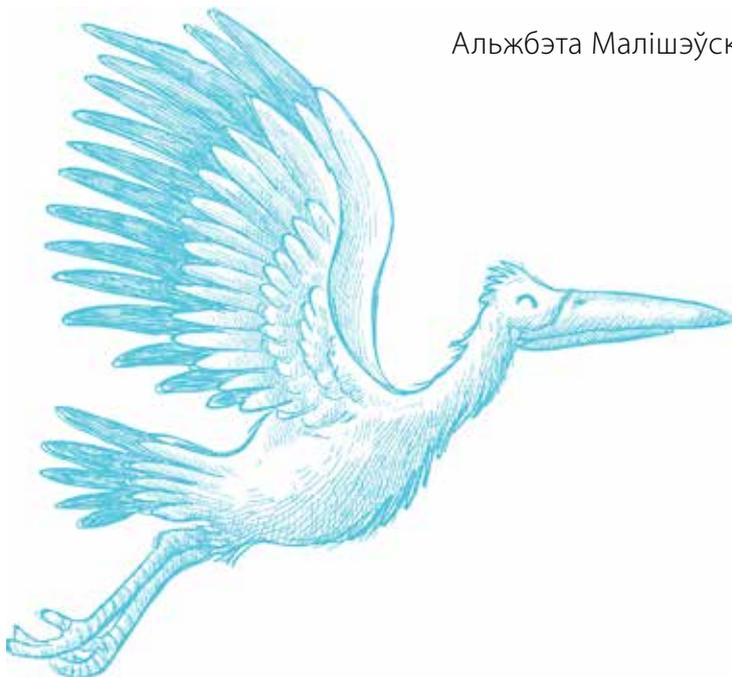
— А... Дзе твае песні?

— Наладзім спаборніцтвы і спраўдзім, хто з нас лепшы! — гукнула жабка.

Яны доўга трэніраваліся. Урэшце надышоў дзень спаборніцтваў. Першая выйшла жабка. Яна спявала, быццам калыханне вады, шапаценне багавіння, чары чароту. Бусел жа намалюваў сабе новыя прыгожыя чырвоныя ногі, бо тады ў яго былі ногі-ласты. Жабка ледзь не пазайздросціла. Дзюба таксама сталася доўгай і прыгожай. А крылы ператварыліся ў бела-чырвоныя. Бусел апавёў, што, маўляў, усе перамаглі, але жабка сказала, што перамагла яна. Жабка падскочыла і злупіла фарбу з крылаў, а пасля ўцякла. Бусел вырашыў канчаткова спыніць сяброўства з жабкай. Ён не мог пафарбаваць крылы зноў, бо скончылася фарба.

Жабка загадзя ведала, што да яе прыйдзе бусел, і схавалася. Але яна ўсё ж не стрымалася ды вылезла, каб пацвяліць яго. Бусел наблізіўся. І так гэта выглядала пагрозліва, што Жабка ад страху ажно ззяленела. Бусел не паспеў злавіць, але выліў на яе цэлае вядро зялёнай фарбы, каб яе нашчадкі ведалі, што буслы — мацнейшыя. Таму дагэтуль жабкі лякаюцца буслоў, спяваюць свае песні, а бела-чырвоныя буслы ловяць жабак.

Альжбэта Малішэўская-Спрынчан

**Маргарыта
Латышкевіч**

...любай рукі белыя —
быццам снег.
Быццам не сыходзіла,
быццам не
паляцела лебедзем над ракой
прэч
у тумановае малако.
Вэлюм з промняў месяца —
дзіва з дзіў.
Твар упарта крэсліцца:
— Паглядзі!

Ты нашто з'явілася, ты —
адкуль?

Успаміны падаюць
у раку.
Адступіся мілая, адыдзі.
Ніці рэк пад пальцамі
папрадзіх
уюцца колам памяці,
а за ім —
толькі хвалі замеці
вечных зім.

Абдымае плечы мне
белы снег,
белы птах у белым
лунае сне.
Заставайся лебедзем
над ракой,
не цягніся, не
апякай рукой.

Адступіся, мілая,
прэч, або
скінецца атрутаю
ўся любоў.
Поўня ніці блытае,
і ярчэй
срэбра разгараецца і цячэ
за вачыма, у жылах і ў касцях.
Цень зубамі шчоўкае.
Зубы сцяць —
але звер абудзіцца,
і тады
смага не натоліцца
ад вады.

Падаў снег на русыя валасы,
падаў вэлюм у шызыя верасы.
Варта ёй было рукавом узмахнуць —
падаў звер у млосным здранцвенні сну.
У коле белых рук,
у коле русых кос
звер, што ў поўню поўсцю сівой аброс,
што шыпеў,
нібы крыважэрны змей,
выгляд чалавечы
ізноў займеў.

І падняў павекі,
і ёй сказаў:
— Мая любая,
як жа доўга
я спаў.

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі
Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zviazda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Рэдактар:
С. М. Курганова
Мастацкі рэдактар:
Я. Д. Ваховіч
Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
Г. К. Кірэенка
Камп'ютарны набор:
А. Г. Кахноўская
Стылістычны рэдактар:
К. М. Бандурына

Падпісана да друку 13.12.2018 г.
Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,62.
Тыраж 593 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2018

- 01 Level 80. «Заходзяць аднойчы ў таверну
гном, эльф і чалавек...»
- 03 Праектар. Мультыплікацыйная
фантазмагорыя
- 05 Інтэрв'ю. Віктар Аўчыннікаў: «Падарыць
настрой людзям — вось задача музыканта»
- 07 Нетэкст. Белья, мяккія, добра пад кубак
гарбаты — і не «маршмэлкі»
- 09 Гісторыя поспеху. Беларускі комікс існуе
- 13 Школа журналістыкі. Палёт у межах манежа
- 18 Школа журналістыкі. Вялікі шлях
пачынаецца з...
- 21 Школа журналістыкі. Расказала старая
паштоўка
- 23 Верасок. Дадому
- 24 Заяўка на Парнас. Паэзія
- 27 Заяўка на Парнас. Зюзя
- 28 Заяўка на Парнас. Баба-Яга
- 28 Заяўка на Парнас. Багіня хатняга агню
- 29 Заяўка на Парнас. Бусел
- 25 Літаратурныя старонкі. Паэзія.
Маргарыта Латышкевіч

Наступны нумар «Змены».

«Музыка даўніны»

Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

Мінская вобласць, Дзяржынскі раён, в. Станькава, сядзібна-паркавы комплекс Чапскіх, павільён «Скарбчык», другая палова XIX стагоддзя

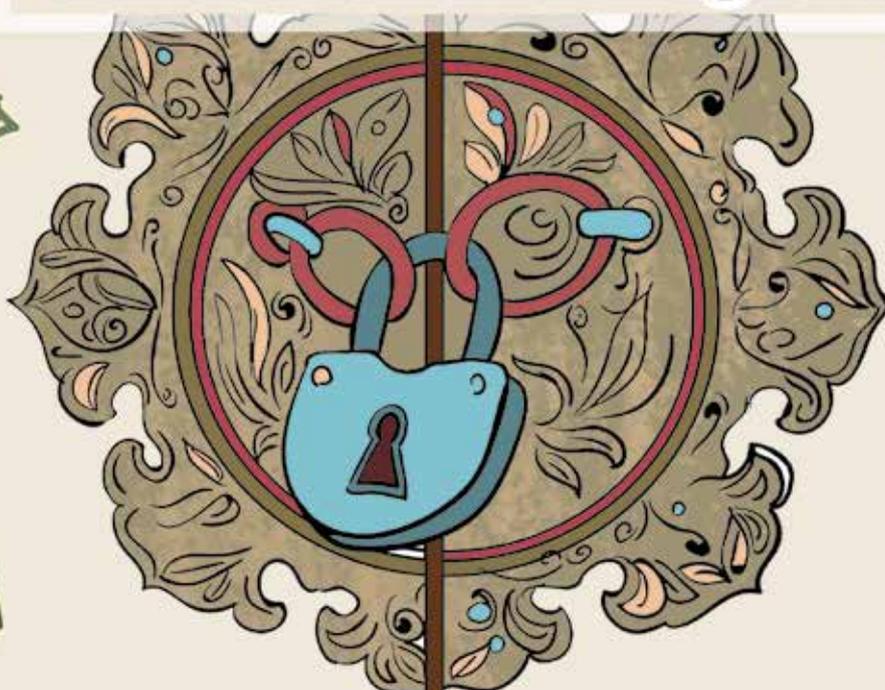
У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

БрамаМар-юні – літаратурны конкурс для школьнікаў.
Намінацыі: «Проза», «Паэзія».

З 1 снежня да 28 лютага твае творы чакваюць па адрасе:

konkurs.bramamaruni@gmail.com

Ключ ад Брамы Мар – у тваіх руках.

Падрабязнасці — на сайце часопіса «Бярозка».

ISSN 0320-7579

917703201757007

EAC

18012